

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد
در رشته‌ی حقوق جزا و جرم‌شناسی

پیشگیری وضعی از جرایم مجریان و ناظران انتخابات

به کوشش
وهاب عالیشوندی

استاد راهنما
دکتر محمد هادی صادقی

بهمن ماه ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب وهاب عالیشوندی (۹۰۹۰۲۴) دانشجوی رشته‌ی حقوق گرایش جزا و جرم‌شناسی دانشکده‌ی واحد بین‌الملل اظهارمی‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهارمی‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: وهاب عالیشوندی

تاریخ و امضا:

به نام خدا

پیشگیری وضعی از جرایم مجریان و ناظران انتخابات

به کوشش
وهاب عالیشوندی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به عنوان بخشی از فعالیت های
تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی
حقوق جزا و جرم شناسی

از دانشگاه شیراز- واحد بین الملل

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی کمیته پایان نامه با درجه: بسیار خوب

دکتر محمد هادی صادقی، دانشیار بخش حقوق جزا و جرم شناسی (استاد راهنما).....

دکتر شهرام ابراهیمی، استادیار بخش حقوق جزا و جرم شناسی (استاد مشاور).....

دکتر فضل اله فروغی، استادیار بخش حقوق جزا و جرم شناسی (داور متخصص داخلی).....

بهمن ۱۳۹۲

تقديم به

ساحت مقدس حضرت بقیه الله الاعظم

روحي و ارواحنا له الفداء

وسریازان گمنامش

سپاسگزاری

«من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق»

شکر خدای را عزوجل که به من توان اندیشیدن داد و سپاس او را که علم تنها از آن اوست. هر چند که قلم قاصر است از بیان فضایل و محبت‌های اساتید گرانقدرم که مرا در تمامی دوران تحصیل در دانشگاه شیراز یاری رساندند. بر خود لازم می‌دانم تا پاس بدارم زحمات بی‌شائبه استاد جلیل القدرم، جناب آقای دکتر محمد هادی صادقی و همچنین استاد فرزانه‌ام، جناب آقای دکتر شهرام ابراهیمی که حقیقتاً و به حق، حقیر را در به ثمر رساندن این پژوهش، یاری و حمایت نمودند.

چکیده

پیشگیری وضعی از جرایم مجریان و ناظران انتخابات

به کوشش

وهاب عالیشوندی

در دموکراسی‌های نوین، انتخابات، مهم‌ترین سازوکار تحقق حاکمیت ملی است. در این بین موثرترین نقش در صیانت از آراء مردم، مدیریت شفاف و بی‌شائبه عوامل اجرایی و نظارتی می‌باشد. اثر بیمارگونه جرایم ارتكابی از سوی عوامل موصوف بر سلامت انتخابات و به تبع آن اعتماد عمومی مردم در گذر تاریخ به اثبات رسیده است. عدم کارکرد مناسب کیفر در این راستا ضرورت تمسک به پیشگیری وضعی را دو جندان می‌کند. پیشگیری وضعی با عنایت بر اینکه به دنبال فرصت زدایی و دشوار یا ناممکن نمودن ارتكاب جرم است، می‌تواند جاذبه و کشش ارتكاب را کاهش دهد. پیشگیری وضعی از طریق افزایش احتمال شناسایی و دستگیری مرتکب، خطر ارتكاب را افزایش و از پیدایش و یا تشدید انگیزه مجرمانه وی جلوگیری می‌نماید. در حقیقت در جهت کنترل و به حداقل رسانیدن جرایم ارتكابی از سوی عوامل اجرایی و نظارتی انتخابات، پیشگیری وضعی بهترین و موثرترین روش می‌باشد.

کلمات کلیدی: انتخابات، مجری، ناظر، پیشگیری وضعی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مقدمه
۹	مبحث اول: وظایف مدیران اجرایی و نظارتی انتخابات و جرایم ارتكابی از سوی آنها.....
۱۰	گفتار اول: الگوهای مدیریت انتخابات.....
۱۰	بند اول: مدیریت انتخابات توسط یک وزارتخانه.....
۱۱	بند دوم: مدیریت انتخابات توسط کمیسیون.....
۱۲	الف- کمیسیون انتخابات مرکب از قضات و پرسنل قضایی.....
۱۳	ب- کمیسیون انتخابات مرکب از افراد مستقل.....
۱۳	ج- کمیسیون انتخابات مرکب از نمایندگان احزاب.....
۱۴	بند سوم: مدیریت غیر متمرکز انتخابات.....
۱۴	گفتار دوم: وظایف و اختیارات مجریان و ناظران.....
۱۵	بند اول: رسیدگی به صلاحیت داوطلبان.....
۱۹	بند دوم: زمان انتخابات.....
۲۰	بند سوم: محل اخذ رأی.....
۲۱	بند چهارم: زمان اخذ رأی.....
۲۲	بند پنجم: استخراج و شمارش آراء.....
۲۳	بند ششم: کیفیت اعلام نتایج.....
۲۴	گفتار سوم: جرایم و تخلفات ارتكابی از سوی مجریان و ناظران انتخابات.....
۲۵	بند اول: تفاوت تخلفات و جرایم انتخاباتی.....
۲۶	بند دوم: عناصر متشکله جرایم انتخاباتی.....
۲۶	بند سوم: مهم ترین عناوین جرایم انتخاباتی.....
۲۸	مبحث دوم: مفهوم و مبانی پیشگیری وضعی و اهداف آن.....
۲۹	گفتار اول: پیشگیری.....
۳۰	بند اول: مفهوم پیشگیری.....
۳۲	بند دوم: مفهوم پیشگیری وضعی و دامنه آن.....

عنوان

صفحه

بند سوم: مفهوم پیشگیری وضعی در سیاست جنایی اسلام	۳۴
گفتار دوم: مبانی پیشگیری وضعی	۳۶
بند اول: نظریه انتخاب عقلانی	۳۷
بند دوم: نظریه فرصت	۳۸
گفتار سوم: اهداف پیشگیری وضعی	۳۹
بند اول: دشوار یا ناممکن کردن وقوع جرم	۴۰
بند دوم: جلوگیری از پیدایش و تشدید انگیزه مجرمانه	۴۱

فصل دوم: تخصص گرایی در نظارت و نقش آن در پیشگیری از جرایم مجریان و

ناظران انتخابات

مبحث اول: اهمیت نظارت و تخصص گرایی در آن	۴۵
گفتار اول: معنا و مفهوم تخصص گرایی	۴۵
گفتار دوم: تخصصی نمودن نهاد اجرایی انتخابات	۴۷
بند اول: تخصص گرایی و نهاد اجرا در جمهوری اسلامی ایران	۴۸
بند دوم: تخصص گرایی نهاد اجرا در نظام های انتخاباتی فرانسه و ترکیه	۵۱
الف- متخصص بودن نهاد اجرا در فرانسه	۵۱
ب- متخصص بودن نهاد اجرا در ترکیه	۵۲
گفتار سوم: تخصصی بودن نهادهای نظارتی	۵۳
بند اول: نظام انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران	۵۳
بند دوم- نظام انتخاباتی فرانسه	۵۸
بند سوم- نظام انتخاباتی آمریکا	۶۰
بند چهارم- نظام انتخاباتی ترکیه	۶۱
مبحث دوم: نحوه نظارت بر مجری و ناظر	۶۳
گفتار اول: نظارت غیر رسمی	۶۵
بند اول: شهروندان	۶۵
بند دوم: نهادهای جامعه مدنی	۶۶
بند سوم: رسانه ها	۶۶
گفتار دوم: نظارت رسمی	۶۷

بند اول: نمایندگان احزاب سیاسی و کاندیداها ۶۷

بند دوم: نظارت سلسله مراتبی ۶۸

فصل سوم: شفاف سازی راهی در جهت پیشگیری از ارتکاب جرم توسط مجریان و ناظران انتخابات

مبحث اول: شفاف سازی و نقش آن در پیشگیری از جرایم مجری و ناظر ۷۳

گفتار اول: شفاف سازی یا عقده گشایی ۷۴

بند اول: مفهوم شفاف سازی ۷۵

بند دوم: گونه های شفاف سازی ۷۶

بند سوم: حق دسترسی به اطلاعات ۷۷

بند چهارم: انتخابات و شفافیت ۷۸

گفتار دوم: شفافیت در هزینه مالی راهی در جهت کنترل مجری و ناظر ۸۰

بند اول: نظام انتخاباتی فرانسه ۸۳

الف- کمیسیون شفافیت مالی فعالیت های سیاسی ۸۳

ب- کمیسیون ملی حساب های مرتبط با رقابت انتخاباتی و سیاسی ۸۴

بند دوم: نظام انتخاباتی آمریکا ۸۵

بند سوم: نظام انتخاباتی مالزی ۸۶

بند چهارم: نظام انتخاباتی ایران ۸۷

مبحث دوم: سیستم الکترونیکی راهی برای شفاف سازی ۸۹

گفتار اول: دوربین مدار بسته و شفاف سازی انتخابات ۹۴

گفتار دوم: الکترونیکی کردن فرایند اخذ و شمارش آراء ۹۸

بند اول: ماشینی کردن فرآیند شمارش ۹۹

الف- شمارش ماشینی در نظام انتخاباتی فرانسه ۱۰۲

ب- شمارش ماشینی در نظام انتخاباتی ایالات متحده آمریکا ۱۰۳

بند دوم: الکترونیکی کردن فرآیند اخذ ۱۰۳

الف- دیواره ی آتش ۱۰۶

ب- فیلترینگ (صافی سازی) ۱۰۷

فصل چهارم: دشوارسازی و افزایش خطر

مبحث اول: ممانعت از دسترسی به آماج توسط مجریان و ناظران ۱۱۴

گفتار اول: دسترسی به آماج توسط قوه مجریه	۱۱۶
گفتار دوم: کاهش فرصت ارتکاب جرم برای مجریان و ناظران	۱۲۱
بند اول: کنترل دسترسی به صندوق بصورت انفرادی	۱۲۳
بند دوم: کنترل و نظارت بر صندوق های سیار	۱۲۵
مبحث دوم: افزایش خطر ارتکاب از طریق افزایش احتمال شناسایی	۱۲۷
گفتار اول: ارتقاء رؤیت پذیری از طریق اعمال نظارت توسط انسان	۱۳۰
گفتار دوم: نظارت توسط نمایندگان نامزدها در جمهوری اسلامی	۱۳۲
گفتار سوم: نظارت توسط نمایندگان در کشورهایی چون فرانسه، ترکیه و مالزی	۱۳۴
بند اول: فرانسه	۱۳۵
بند دوم: ترکیه	۱۳۶
بند سوم: مالزی	۱۳۶
مبحث سوم: پاسخ مناسب راهی جهت افزایش خطر	۱۳۷
گفتار اول: شمارش دو مرحله ای آراء	۱۳۹
گفتار دوم: متناسب نمودن مجازات ها	۱۴۴
نتیجه گیری	۱۵۲

منابع و مأخذ

منابع فارسی	۱۵۶
منابع انگلیسی	۱۶۴
منابع اینترنتی	۱۶۶

فصل اول

مقدمه

الف: بیان مسئله و اهمیت آن

در گذشته بر خلاف امروز، علت اصلی و مهم در بدست آوردن حکومت استفاده از زور و قدرت و همچنین وراثت بوده و انتخاباتی وجود نداشته است. البته از ایام باستان نشانه‌هایی مبنی بر دخالت مردم در گزینش فرمانروایان وجود دارد، منتهی این اندیشه که فرمانروایان می‌بایست از طریق انتخابات برگزیده شوند محصول قرون هفدهم و هجدهم است. امروزه انتخابات به عنوان تکنیک حاکم در چرخش قدرت در غالب کشورهای جهان به رسمیت شناخته شده است و بر اساس متون حاکم بر نظام‌های انتخاباتی در تأثیر مستقیم نظام سیاسی حاکم بر هر کشوری قرار دارد، بدون شک تمامی کشورهای دنیا تا کنون دوره‌ای از استبداد و اختناق را پشت سر گذاشته و مزه تلخ آن را چشیده‌اند و بی‌تردید رویای تمام جوامع بشری داشتن یک حکومت دموکراتیک است که نماینده اراده واقعی آنان باشد.

در دموکراسی‌های نوین انتخابات سازوکار تحقق حاکمیت ملی و مهم‌ترین فرآیند مشروعیت بخش دولت محسوب می‌شود و نظام انتخاباتی در واقع همان قواعد به رسمیت شناخته شده‌ای است که بیان‌گر چگونگی تبدیل آرای مردم به مناصب و پست‌های سیاسی است از این رو می‌توان آن را شیوه یا ابزار ترجمان آرای شهروندان در هیأت کرسی‌های نمایندگی و مناصب سیاسی دانست.

نظارت بر برگزاری انتخابات و همچنین اجرای آن از مراحل ابتدایی تا پایانی آن مرجع و ارگان‌های مختلفی را در ساختار حقوق اساسی کشور پدید آورده است و اصل نظارت بر انتخابات نیز در همه نظام‌های مردم‌سالار پذیرفته شده است. اما انتخابات در صورتی آزاد و سالم خواهد بود که مجریان و به ویژه ناظران حقوق شهروندان را رعایت و در چارچوب قانون

عمل کنند، اجرای انتخابات از مهم ترین موضوعات حول محور انتخابات است زمانی ما می‌توانیم شاهد برگزاری یک انتخابات صحیح و قانونی باشیم که فرآیند اجرایی آن به صورت درست و بر مبنای عدالت صورت پذیرفته باشد و در قسمت اجرای انتخابات است که سازو کار اجرایی انتخابات هم کلید می‌خورد. لذا باید گفت که قواعد و چارچوب قوانین اجرایی انتخابات باید به گونه‌ای باشد که نتیجه‌اش برگزاری انتخابات سالم، بی مسئله و عادلانه باشد. و با عنایت بر آنکه انتخابات به نحوی میدان رقابت جهت کسب قدرت است، همیشه عواملی وجود دارد که سلامت آن را تهدید می‌کند. قانونگذار در جهت حفظ سلامت انتخابات یکسری جرایم را در قانون احصاء نموده تا با مجازات مرتکبین آنها بتواند راه را در جهت حفظ سلامت انتخابات هموار کند، گذری در قانون انتخابات و نگاهی اجمالی به مرتکبین جرایم انتخاباتی، چشم را به نام مجریان و ناظرانی خیره می‌کند که در مقام نظارت و اجرای انتخابات مرتکب جرم می‌شوند که قانونگذار را وا می‌دارد تا نام آن را نیز در زمره‌ی مجرمین جرایم انتخاباتی سیاه کند.

اهمیت و بررسی این موضوع از این جهت احساس می‌شود که اولاً در صورت ارتکاب چنین جرایمی از سوی این اشخاص (مجریان و ناظران) به نسبت ضربه‌ی سهمگین تری بر سلامت انتخابات وارد می‌آید و ثانیاً غیر قابل انکار نیز هست که این اشخاص گذرگاه‌های گریز از دست قانون را نیز می‌دانند و لذا تمامی مرتکبین چنین جرایمی به دام قانون نمی‌افتدند و حتی چنانچه این اشخاص به مراجع قضایی نیز سپرده شوند، ارتکاب جرم از سوی آنان، سلامت انتخابات را به خطر انداخته و می‌تواند به تدریج مردم را نسبت به برگزاری انتخابات بی‌اعتماد نماید، لذا این امر ضرورت پیشگیری از ارتکاب جرم از سوی این اشخاص را روز افزون می‌کند.

در واقع چنانچه اعتماد عمومی به قوای حکومتی در اذعان عمومی کم رنگ شود و به همراه آن اعتماد عمومی نسبت به جریان انتخابات نیز رنگ ببازد دیگر نمی‌توان امیدي به سالم بودن فضای انتخابات داشت و در کنار آن مشارکت مردم در جریان انتخابات نیز کاهش پیدا کرده و استقلال و انسجام یک کشور شکننده خواهد شد. زیرا ارتکاب جرم در عرصه انتخابات آن هم توسط مجریان و ناظرانی که وظیفه خطیر برگزاری انتخابات را برعهده دارند اعتماد عمومی مردم و استقلال کشور را نشانه می‌رود و در واقع تمامی مردم جامعه را بزه دیده آن جرم قرار می‌دهد.

حال با عنایت به آن که پیشگیری از ارتکاب جرم صور مختلفی دارد و یا به عبارت بهتر در هر

مرحله از ارتکاب جرم یکی از متدهای پیشگیری توصیه می شود در این پژوهش پیشگیری وضعی به عنوان راه حلی که می تواند جلوی ارتکاب جرم را در همان مراحل ابتدایی توسط مجریان و ناظران انتخابات سد نماید و به نحوی از گذار اندیشه به عمل مجرمانه جلوگیری به عمل آورد به بحث گذاشته می شود

ب: سئوالات تحقیق

- ۱- علت و زمینه‌های ارتکاب جرایم انتخاباتی از سوی مجریان و ناظران این امر چیست؟
- ۲- پیشگیری وضعی چه راهکارهایی را در جهت جلوگیری از ارتکاب جرم از سوی مجریان و ناظران انتخابات اندیشیده است؟

ج: فرضیه‌های تحقیق

به نظر می رسد متأسفانه جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظران با آن اثر سوئی که بر پیکره‌ی جامعه وارد کرده و اعتماد عمومی به دولت مردان و فضای انتخابات را لکه دار می کنند از ضمانت اجرای متناسبی برخوردار نبوده و این امر خود موجبات تحریک برخی افراد را در جهت ارتکاب جرم فراهم می آورد.

ثانیاً: از جمله اصول مسلم انتخابات که می تواند سلامت آن را تضمین کند بحث نظارت است. برای احراز از مفاسد اجتماعی، امر نظارت بر آراء عمومی در تمام کشورهای دارای نظام انتخابات و حکومت مردم سالار مورد قبول قرار گرفته است. اما به نظر می‌رسد آنگونه که باید و شاید نظارت صحیح و مناسبی بر جریان انتخابات صورت نمی‌پذیرد .

د: سابقه علمی

در خصوص سابقه‌ی این موضوع نیز باید گفت که متأسفانه مسأله انتخابات و به ویژه جرایمی که در این حوزه رخ می دهد و بالاخص جرایمی که از لحاظ مرتکبین آن که نقش نظارتی و اجرایی این مهم را برعهده دارند اهمیت آن را دو چندان نموده ، تا کنون مورد توجه جدی قرار نگرفته و به طور شایسته به این مسئله پرداخته نشده است از سوی فعالان سیاسی اظهار

نظریات گوناگونی صورت پذیرفته، اما وقتی خوب نگاه می‌کنیم می‌بینیم که این اشخاص در خصوص شرایط کلی انتخابات اظهار نظرهایی نموده و در این باب قلم زده اند، اما صرفاً در خصوص جرایم مجریان و ناظران آن گونه که نیاز می‌رود فعالیتی صورت پذیرفته است. و تا کنون نیز هیچ پژوهشی تحت این عنوان به عمل نیامده است.

در واقع اگر چه تا کنون کتاب یا رساله و پایان نامه مستقلی با این موضوع به نحوه ی کامل و جامع نگارش نیافته و تدوین نشده است، لکن با بررسی و مطالعه برخی کتب، مقالات و نیز پایان‌نامه‌های موجود، به صورت مختصر جنبه‌هایی کلی یا جزئی از موضوع این پژوهش ملاحظه می‌گردد که قطعاً نویسندگان در صورت ضرورت و نیاز از آن‌ها استفاده خواهد نمود برخی از این منابع ذیلاً جهت اطلاع آورده می‌شود.

۱- جناب آقای مجید بزرگمهری در کتابی تحت عنوان بررسی تطبیقی نظام انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران و جمهوری فرانسه به بررسی مبانی انتخابات و مراجع قانونی مرتبط با آن و نظام‌های انتخاباتی دو کشور می‌پردازد که در خصوص سیستم مدیریتی انتخابات می‌تواند تا اندازه‌ای بازتابی را از سیستم اجرایی و نظارتی هر دو کشور در اختیار ما قرار دهد.

۲- آقایان فرج ... هدایت‌نیا و محمد هادی کاویانی نیز در کتاب بررسی فقهی - حقوقی شورای نگهبان به بررسی وظایف و اختیارات شورای نگهبان به ویژه وظیفه‌ی نظارتی آن می‌پردازند که در پژوهش مورد نظر ما می‌تواند در باب وظایف و اختیارات عوامل نظارتی که در رأس آن شورای نگهبان قرار دارد تا اندازه‌ای راهنما باشد.

۳- کتاب انتخابات در ایران آقای علی احمدی نیز صرفاً به بررسی مفاهیم و معیارهای کمی انتخابات پرداخته و اطلاعاتی را در مورد چندین دوره انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی به خواننده می‌دهد و در ادامه با بررسی نظام‌های انتخاباتی و شرایط برگزاری انتخابات، مختصر توضیحی نیز در مورد نحوه ی رسیدگی به تخلفات انتخاباتی بیان می‌دارد که متأسفانه به بررسی جرایم انتخاباتی و به ویژه جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظران انتخابات پرداخته است.

۴- کتاب دیگری تحت عنوان حقوق انتخابات دموکراتیک نیز با بیان کلیاتی در باب انتخابات، اصول حاکم بر انتخابات دموکراتیک و مدیریت تضمین سلامت انتخابات در حقیقت به دنبال بیان شرایط کلی اجرای انتخابات و ارائه پیشنهادهای در جهت برگزاری انتخابات منصفانه است

آقای دکتر حسن خسروی در این اثر در بیان شرایط تضمین سلامت انتخابات، اصولی چون بیطرفی، شفافیت، حرفه ای بودن و پاسخگویی و استقلال را از اصول مهم در جریان نظارتی انتخابات بر می شمرد و به دنبال ارائه راهکارهای مورد نیاز در جهت حفظ سلامت انتخابات است که این امر از نکات مهم و قابل توجه اثر ایشان می باشد، البته در این اثر نیز با عنایت به عنوان کتاب مورد نظر، گویا مؤلف نخواست تا به بررسی جرایم ارتكابی در حوزه انتخابات بپردازد.

۵- آقای دکتر عباس شیخ الاسلامی نیز مقاله ای را تحت عنوان پیشگیری از جرائم و تخلفات انتخاباتی و مدیریت آن نگاشته است. ایشان در مقاله‌ی مورد نظر خویش با بیان جایگاه مبحث انتخابات در رشته های حقوق و همچنین خصوصیات و مصادیق جرائم و تخلفات انتخاباتی، اشاره ای را نیز به گستردگی دامنه ی جرائم انتخاباتی می کند نگارنده در این مقاله نگاهی نیز به مرتکبین جرایم انتخاباتی کرده است و در مورد جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظران انتخابات، تنها به ذکر نام آن‌ها در فهرست مرتکبین جرایم انتخاباتی بسنده نموده است.

۶- آقای انور مرادپور در سال ۷۷ در دانشگاه قم پایان نامه ای را تحت عنوان بررسی جرائم انتخاباتی نگاشته است، ایشان در اثر خود به بررسی تاریخچه انتخابات و عناصر متشکله جرایم انتخاباتی می پردازد و بیشتر سعی نموده تا انواع جرایم انتخاباتی را بدون توجه به مرتکبین آن به بحث و بررسی بگذارد و صرفاً در خصوص جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظران انتخابات سخنی را به میان نیاورده است.

۷- همچنین آقای حجت ا... فیروزی در سال ۸۱ پایان نامه ای را تحت عنوان بررسی جرائم انتخاباتی در قوانین ایران در دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تهران نوشته است، ایشان در پایان نامه‌ی خود بیشتر به بررسی هدف و ماهیت انتخابات و همچنین سیر قانونگذاری آن در ایران و جایگاه جرایم انتخاباتی و مبنای جرم انگاری آن می پردازد و هیچ گونه اشاره ای به جرایم ارتكابی از سوی مجریان و یا ناظران انتخابات و یا ارائه راهکارهایی جهت مقابله با آن ننموده است.

بنابراین همان گونه که آورده شد در کتب، مقالات و پایان نامه هایی که با موضوع انتخابات تا اندازه ای در ارتباط بوده و به مباحث مبتلا به آن پرداخته اند، توجهی به جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظران نشده، چه رسد به آنکه از نگاهی پیشگیرنده به موضوع نگاه شود و خواسته

شود تا راهکارهایی جهت پیشگیری از ارتکاب این قبیل جرایم توسط این اشخاص صورت پذیرد، لذا در این پژوهش سعی بر آن شده تا با بررسی جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظرانی انتخابات به دنبال ارائه راهکارهایی از باب پیشگیری وضعی در جهت جلوگیری از ارتکاب جرم توسط این اشخاص برآییم.

ه: هدف

هدف نهایی تحقیق، علاوه بر ارائه بازتاب شایسته‌ای از عناوینی چون ناظر، مجری، جرایم انتخاباتی و پیشگیری وضعی، پرداختن به موضوع پیشگیری از جرایم ارتكابی توسط مجریان و ناظران انتخابات در این عرصه مهم و تاثیرگذار است. از این حیث با ارائه راهکارهای پیشگیری وضعی که می‌تواند در جهت جلوگیری از ارتکاب جرم از سوی این اشخاص مثمر ثمر باشد به دنبال سالم سازی فضای اجرایی و نظارتی انتخابات هستیم. بر این مبنا با بالابردن خطر ارتکاب و همچنین دشوار سازی ارتکاب جرم، و نظارت صحیح و اصولی بر عوامل اجرایی و نظارتی انتخابات می‌خواهیم تا از این طریق سلامت فضای انتخابات هر چه بیشتر تضمین شود.

و: روش تحقیق

در خصوص روش تحقیق در این پژوهش می‌بایست عنوان نمود که همان گونه که از عنوان این پژوهش بر می‌آید، این تحقیق را می‌توان از زمره تحقیقات توصیفی-تحلیلی به شمار آورد. چرا که در خلال بحث‌ها بیشتر در پی شناسایی جرایم ارتكابی از سوی مجریان و ناظران انتخابات و همچنین ارائه راهکارهایی جهت پیشگیری از ارتکاب جرم از سوی آنان هستیم. بنابراین پژوهش ما در چارچوب و قالب جرم‌شناسی می‌گنجد. روش انجام تحقیق، اصولاً کتابخانه‌ای است. در این خصوص تلاش می‌گردد تا از منابع و مراجعی که حداقلی از ارتباط را با موضوع دارند نیز استفاده گردد. در این میان استفاده از منابع اینترنتی نیز اجتناب‌ناپذیر است.

مضافاً به این که در طی ارائه مطالب، تا جایی که مقدور باشد سعی بر آن می‌شود تا با مصاحبه با اشخاصی که به نحوی دخیل در امور اجرایی و یا نظارتی انتخابات هستند و همچنین بررسی مستقیم و بلاواسطه‌ای فرایند برگزاری انتخابات این مهم رصد شود تا از این طریق به این

پژوهش جنبه عینی و میدانی نیز داده شود.

ز: سازماندهی

این پژوهش مشتمل بر چهار فصل بوده که در فصل اول، در ابتدای امر با بیان صور گوناگون مدیریت اجرایی انتخابات و بیان وظایف و جرایم ارتكابی از سوی مدیران اجرایی و نظارتی انتخابات مبحث اول را به پایان رسانده و درمبحث دوم مفهوم ومبانی پیشگیری وضعی و اهداف آن به بحث گذاشته شده است.

در فصل دوم طی دو مبحث به بررسی ضرورت نظارت در جریان انتخابات پرداخته شده و بیان گردیده که نظارتی می‌تواند در این جریان کارگشا و پیش گیرنده باشد که کاملاً اصولی و تخصصی صورت پذیرفته باشد. در این بین به بررسی متخصص بودن نهاد اجرایی و نظارتی انتخابات در نظام انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران در کنار برخی کشورها پرداخته شده است. در فصول سوم و چهارم نیز طی پنج مبحث سعی بر آن شده تا با توصل به فنونی چون، شفاف سازی فرایند اجرا و دشوار سازی و افزایش خطر ارتكاب، پارادایم‌های پیشگیری وضعی در مقابله با جرایم مجریان و ناظران انتخابات بررسی گردید در حقیقت شاکله و عصاره کار در فصول سوم و چهارم بیان گردیده، زیرا در این فصول شفاف سازی در هزینه های مصرفی در جریان انتخابات و شفاف سازی از طریق نظارت، ویدئویی و الکترونیکی کردن فرایند اخذ و شمارش آراء به عنوان متدهایی که می‌تواند در جهت جلوگیری از ارتكاب جرم موثر باشد بیان گردید و در انتها در فصل پنجم با بررسی آماج در دسترس این اشخاص تلاش گردیده تا با کاهش فرصت ارتكاب و کنترل بیشتر صندوق‌های اخذ رأی احتمال ارتكاب جرم با افزایش خطر ارتكاب کاهش پیدا کند. در این فصل افزایش رؤیت پذیری از طریق حضور نمایندگان کاندیداها بر سر صندوق‌های اخذ رأی و متناسب نمودن مجازات‌ها به عنوان راه حلی در جهت کاهش منافع حاصله از ارتكاب جرم و افزایش احتمال دستگیری در جهت پیشگیری از جرایم مجریان و ناظران بیان گردیده است.

مبحث اول: وظایف مدیران اجرایی و نظارتی انتخابات و جرایم ارتكابی از سوی آنها

انتخابات سالم و منصفانه دو رکن اساسی دارد: ۱- قانون عادلانه، ۲- اجرای منصفانه. در کنار قانون جامع و عادلانه، اجراء و مدیریت انتخابات نیز بسیار مهم است. در خصوص اینکه چه تشکیلاتی باید امر اجرای انتخابات را عهده‌دار شود، الگوهای متفاوت در کشورها مختلف وجود دارد. مهم‌ترین و اساسی‌ترین مسأله در مدیریت و اجرای انتخابات، اعتماد است. اعتماد مردم (هیأت رأی‌دهنده)، اعتماد داوطلبان و احزاب و اعتماد نظام سیاسی نسبت به مدیریت و اجرای انتخابات. در برخی کشورها که دموکراسی نهادینه شده است، مدیریت انتخابات به عهده‌ی مأموران حکومت ملی و محلی نهاده شده است و اختلافات توسط محاکم عادی، به شیوه‌ای بی‌طرفانه و منصفانه حل و فصل می‌شود. در برخی کشورها به لحاظ شرایط سیاسی، اجتماعی، قومی و مذهبی، جمعیت کشور از یک سو و بی‌اعتمادی مردم، احزاب و داوطلبان نسبت به اجرای انتخابات توسط دولت، از سوی دیگر، به نهادهای موقت و یا دائم بودن اعتماد عمومی است. بنابراین مدیریت انتخابات باید دارای دو ویژگی اساسی باشد. یکی ساختاری و دیگری رفتاری. ساختار معطوف به ترکیب مدیریت انتخابات است؛ به گونه‌ای که ترکیب آن جامع و مورد قبول اکثریت جامعه باشد. رفتار معطوف به این نکته است که فعالیت مدیریت انتخابات در اجرای قانون و فرآیند انتخابات، جانبدارانه نباشد و شائبه خروج از مشی بی‌طرفی را در جامعه دامن نزند^۱.

برگزاری انتخابات اصیل و دموکراتیک، بسته به این است که مراحل مختلف انتخابات براساس قوانین و مقررات مرتبط با انتخابات برگزار گردد؛ به منظور تحقق این امر، اختیارات و تکالیفی که به موجب قانون به نهاد مدیریت اجرایی انتخابات واگذار می‌شود، باید تحت نظارت قرار گیرد؛ به این دلیل که ممکن است مجری انتخابات در مسیری خلاف واقع و در جهت منافع و گرایش خاص سیاسی در کشور حرکت نماید. بی‌شک در چنین وضعیتی دیگر نمی‌توان

^۱ استوارت میل، جان، تأملاتی در حکومت انتخاباتی، ترجمه علی رامین، تهران، نشر نی، چاپ نخست، ۱۳۶۹، ص ۲۴.